

61. Bossuet: Den gudskabte enevælde

Biskop J.H. Bossuet var en af de drivende kræfter bag ophævelsen af Nantes-ediktet i 1685. Han var i 1670'erne privatlærer for kronprinsen, og det var i den egenskab, at han udviklede sin politiske teori.

Vi har altså bevist ud fra den hellige skrift, at det kongelige kan føres tilbage til det guddommelige; endvidere at Gud fra verdens begyndelsen udøvede kongelig autoritet over menneskene; at han fortsatte med at udøve denne overnaturlige magt over Israels folk indtil et kongedømme var etableret; at han valgte den monarkiske og arvelige stat som værende den mest naturlige statsform og den længstvarende; samt at det var naturligt at udelukke det køn, der er født til at adlyde, fra regentskabet.

Vi har således erkendt, at dette riges forfatning, med udbredelsen af det guddommelige forsyn, fra allerførste færd er den forfatning, der er bedst i overensstemmelse med Guds vilje, som det står skrevet i den hellige skrift.

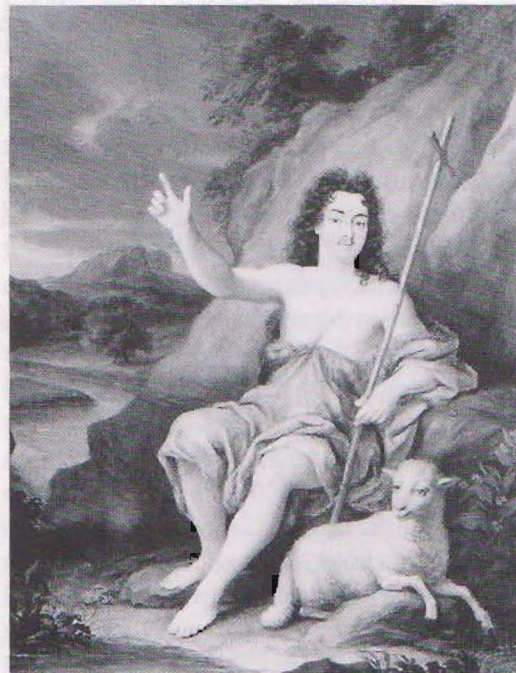
Vi har dog ikke glemt, at der i oldtiden fandtes andre styreformere, som Gud ikke havde foreskrevet noget om til mennesket, således at hvert folk skulle følge – som en guddommelig ordre – det styre, der fandtes i deres eget land. For Gud er en fredsgud og ønsker, at der skal være ro og orden menneskene imellem.

Eftersom vi ikke desto mindre skriver i en monarkisk stat og har en hersker

der er bekymret for hvem der skal efterfølge ham i så stort et kongedømme, vil vi herefter fremdrage alle de forskrifter, som kan udledes af den hellige skrift, for det styre, vi lever under. Det vil derefter være nemt at udlede fra det der er sagt, hvad der gælder for andre styreformere

Forslag: at der ikke må bruges nogen tvingende magt mod fyrsten (= kongen). Tvingende magt er den magt, der skal tiltvinge og fuldbyrde det, som retmæssigt er befaleet. Retmæssige befalinger kommer fra fyrsten alene, og den tvingende magt tilhører kun ham. (...) I

Ludvig 14. som den gode hyrde. Maleri fra 1600-tallet.

en stat er det kun fyrsten, der er bevæbnet, ellers opstår der forvirring, og staten falder tilbage til anarki. (...)

Det er derfor til statens bedste, at alt magt er samlet hos én person. Hvis det var anderledes, betyder det, at staten bliver delt, at den offentlig ro og orden bliver ødelagt, og at man får to herskere, hvilket går imod evangeliet: "Intet menneske kan tjene to herskere".

Fyrsten er – med de forpligtelser han er pålagt – folkets fader og er på grund af sin storhed står han højt over særinteresser. Endvidere ligger alt hans storhed og hans naturlige interesse i folkets bevarelse, for hvis der ikke fandtes et folk, ville han ikke længere være fyrste. Intet kan derfor være bedre end at give ham statsmagten, idet han har den største interesse i at bevare staten og dens storhed. (...)

Jeg giver ikke majestætnavnet til den pragt, der omgiver konger, eller til det strålende ydre, som forblinder folket. Det er majestætens spejlbillede og ikke majestæten selv. Majestæten er billedet på fyrsten af Guds storhed.

Gud er uendelig, Gud er alt. Fyrsten anses i sin fyrstlige egenskab ikke for en privatperson, men en offentlig person, hvori hele staten og folkets vilje er indeholdt. Ligesom fuldkommenhed og kraft er sammensmeltet i Gud, således er borgernes magt sammensmeltet i prinsens person. Hvilken storhed det er for et menneske at indeholde så meget!

62. Hobbes: Tøjlet tøjlesløshed

Den engelske filosof Thomas Hobbes udgav i 1651 sit hovedværk Leviathan. Titlen er navnet på et uhyre i Det gamle Testamente, der er skabt til at herske over andre. Det anvendes af Hobbes som et symbol på statsmagten.

For mennesker, som ifølge deres natur elsker frihed og herredømme over andre, er det egentlige motiv til og formål med at lægge bånd på sig selv, således som vi ser dem gøre det i stater, hensynet til deres egen selvopholdelse og dermed til en lykkeligere tilværelse. Det vil sige, at de dermed tilsigter at komme ud af en ulykkelig krigstilstand, som er en følge af menneskers naturlige lidenskaber, og som vil vedvare, når der ikke er en påviselig magt til at holde dem i ave og til at binde dem til deres overenskomster og til de naturrettslige love ved frykten for straf.

De naturrettslige love (:love der er objektive og grundet på naturen) er: retfærdighed, rimelighed, sømmelighed og barmhjertighed, der alle kan sammenfattes i reglen om, at man skal gøre mod andre, hvad man ønsker de skal gøre mod en selv. Disse love er – uden frygt for en magt – i modstrid med vore naturlige lidenskaber, der driver os til partiskhed, stolthed, hævn og lignende ting. Overenskomster uden sværd er kun ord, som overhovedet ikke er i stand til at sikre noget menneske. Hvis der derfor ikke er indsat nogen magt eller magten ikke er stærk nok til at sikre os, vil ethvert menneske til trods for de naturrettslige love, som mennesker kun overholder, hvis de kan gøre det i sikkerhed, være lovligt henvist til ved egen styrke

Non est potestas Super Terram quae Comparetur ei Iob. 41. 24

Titelbladet til *Leviathan* opsummerer Hobbes' politiske filosofi. Folket udgør den suveræne herskers krop. Til ham har de overladt både den verdslige magt (sværdet og kronen) og den kirkelige magt (staven).

og snilde at beskytte sig mod alle andre mennesker.

En sådan fælles magt kan forsvare samfundsmedlemmerne mod invasion af fremmede magter og mod den uret, de øver mod hinanden, således at de kan være sikret så meget, at de med deres arbejdsomhed og flid kan ernære sig af jordens frugter og leve tilfredse. Den eneste

måde, hvorpå samfundets medlemmer kan oprette et sådant fælles magtorgan, er ved at overføre deres magt og styrke enten til ét menneske eller til en forsamling af mennesker, der med stemmeflertal kan reducere alle de enkelte viljer hos forsamlingens medlemmer til én vilje. Det vil sige, at de udpeger et menneske eller en forsamling af mennesker

til at varetage deres tarv, og endvidere, at enhver bemyndiger den, der skal varetage hans tarv, til at handle eller sætte handlinger i gang inden for de områder, der angår den almene fred og sikkerhed; dermed giver enhver sin vilje ind under hans vilje og sin dom ind under hans dom. Dette er mere end et samtykke eller et sammenhold; det er en virkelig enhed af alle i én og samme person, kommet i stand gennem alles overenskomst med alle, ligesom hvis enhver sagde til enhver anden: jeg bemyndiger denne mand eller denne forsamling til at være suveræn (: besidde den overordnede magt) og overdrager ham eller den den ret, jeg ellers har til at regere mig selv, på den betingelse, at du på samme måde overdrager dine rettigheder til suverænen og bemyndiger den til alle handlinger.

Når dette er gjort og mængden således er forenet i én person, kaldes den en stat, på latin *civitas*. Således dannes den store Leviathan eller, for at sige det mere ærbødigt, den dødelige guddom, som vi næst efter den udødelige Gud skylder vor fred og vort forsvar. Gennem denne bemyndigelse, der er givet suverænen (: fx kongen) af ethvert menneske i staten, har suverænen fået rådighed over så meget magt og styrke, at den på grund af frykten derfor er i stand til at forme alle viljer i staten til fred og til gensidig hjælp og bistand mod ydre fjender. I denne bemyndigelse findes statens væsen, som kan defineres således: en person, som af en stor mængde gennem indbyrdes overenskomst er blevet bemyndiget til at handle, idet mængden dermed har tilsigtet, at han bruger alles styrker og midler på den måde, han finder er hensigtsmæssig til fælles fred og fælles forsvar.

Den, der har fået overdraget den bemyndigelse, kaldes som sagt suverænen, og han siges at have den suveræne magt; alle andre er hans undersåtter.

Baggrunden for Hobbes støtte til enevælden var den engelske borgerkrig 1642-49, som, han fandt, var et resultat af magtdelingen mellem konge og parlament. Leviathan kan derfor opfattes som en støtte til Karl 2. (1660-1685), der uden held søgte at genindføre et stærkt kongedømme i England. Udsnit fra et maleri af Karl 2. fra 1680'erne.

